

Arckép, háttérben bányával

Beszélgetés dr. Győri Sándorral, a Mátraaljai Szénbányák vezérigazgatójával

Azt tartják róla, hogy szigorú ember. Az biztos, hogy ritkán mosolyog. Hiába, a lignitbányászok élete sem könnyű, ha az utóbbi időben kevesebbet is csapkod körülöttük a világm Visonta környékén. De a napok tolják egymást, s ha az egyik baj elmúlik, jön a másik, és késik a tiszta öröm. Bár 1986-ra nem panaszkodhatnak, a bányavállalat elnyerte méltó jutalmát, a *Munka Vörös Zászló Érdemrendje* kitüntetéssel. Személyes okok miatt is jó szívvel emlékezhet a nyolcvanas évek elejére, 1981-ben Eötvös-díjat kapott műszaki és tudományos tevékenységéért, és 1983-ban *Állami Díjban* részesült. Rangos a lista — jószírvvel ennyit tudhat róla tágabb környezete. De a látható mögött ott van a láthatatlan ember — beszélgetésünk ide nyújt némi betekintést.

Szakérettiséggel kezdődött

— Nógrád megyében, Kisterenyén születtem 1930-ban, hat gyermek közül én voltam az ötödik. Szüleink nagy gondot fordítottak nevelésünkre, mindnyájan elvégeztük a polgári iskolát, ami nagy dolog volt egy bányászcsaládban. Otthon mindenkinek megvolt a feladata, nekem korán nyakamba szakadt a háztartás gondja is, mert alig múltam tizenöt éves, amikor meghalt az édesanyánk. Talán akkor sejtettem meg először, hogy jól szervezett munkával, kötelelességtudással az ember mindenre képes. Hajnalban keltem, hetente egyszer kenyeret dagasztottam, elvittem a pékhez, utána mentem iskolába. Hazafelé bementem a kenyérért, majd megfőztem az estebédet, rendet raktam a házban, s csak akkor kezdődhetett a tanulás. Édesapám bányalaktos volt, én is apám mesterségét akartam folytatni. Egy évig a pócsházi lejtőszaknán dolgoztam csillésként, a kamarafejtésben. Otthonról vittem magammal a fegyelmet, rendszeretemet. Hamarosan lejtőszaknai főcsoatló lettem a szállítócsapatban, de rám bízták a főszellőztető és szivattyúkamra kezelését is, életbevágó fontosságú berendezések ezek. Errett ésszel vissza se merek gondolni, milyen felelősséggel járt az a munka. A Nógrádi Szénbányáknál, a zagyvapálfalvai gépüzemben tanultam szakmát.

1950-ben, már lakatossegéd voltam, amikor a bányavezetőség úgy döntött, hogy mérnök leszek. Beiskoláztak a szakérettiségi-tanfolyamra. Reggel héttől este tízig folyt az intenzív oktatás az érettségiig, ami kitűnőre sikerült. A Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemen a második év után a bányagépészkarra kértem áthelyezésemet, soha nem akartam én a bányától elszakadni.

Mi a jelszó?

— A szakérettiségi után elvégeztem az egyetemet, és 1956. május elsején *Petőfibányán a központi gépüzem és gépészeti osztály vezetője lett — és még nem volt huszonhat éves. Bányászként ment el — vezetőnek jött vissza. Nem volt nehéz a beilleszkedés?*

— Bányászok között soha nem lehettem idegen, jól megértettem magam az emberekkel. Töprengésre kevés idő maradt, mert a hatvanas évek első felében medencénket is elérte a szénbányászat visszafejlesztésének a hulláma. Akkor kezdődött a tervidőszak legnagyobb beruházása, a visontai erőmű és külfejtés telepítése. Áthelyeztek Visontára, én vásároltam meg a külfejtés hatalmas célgépeit az NDK-ban, megszerveztük hazaszállításukat, összeszerelésüket és üzembe helyezésüket. 1974-ben a Mátraaljai Szénbányák igazgatója, majd vezérigazgatója lettem.

Vezetői beosztásomban senki helyett nem dolgozom, teljes önállóságot adok minden munkatársamnak. Kollektív vezetéssel kell lenni, de egyéni felelősséggel. Kollégáim nem lehetnek kényelmes szemléltői egy-egy fontos döntésnek, változtatásnak. Arra ösztönözöm őket is, hogy mindig új megoldásokra törekedjenek. Műszaki, gazdasági területen soha, semmit se tekintünk véglegesnek. Nagyon fontos a friss egyéni gondolkodás és az összehangolt, közös cselekvés.

Bányászdinasztiaik kellenének

Mi, lignitbányászok, sajátságosan, egyedi helyzetben vagyunk az iparágban belül. A szénbányászat vezetői közül nem mindenki tapsol eredményeink láttán. De merem állítani: kollektívánk még nem kapott olyan műszaki, politikai vagy társadalmi feladatot, amelyre nem mondtunk volna. Még a megbízásokkal sem elégszünk meg, magunk is ajánlkozunk. Részt vállaltunk a Paksi Atomerőmű munkálataiban, mi készítettük el az atomreaktor védelmét szolgáló hatalmas acélszerkezeteket. Mi gyártottuk le valamennyi új eocénbánya külszíni szállítóberendezését.

— *Hivatalos munkája mellett széles körű társadalmi tevékenységet folytat. Tagja a Szénbányászati Állandó Bizottságnak, amely a KGST-tagállamok között a széntermelés műszaki kérdéseit, fejlesztését koordinálja, s amelyben a külszíni bányaművelés fejlesztésével foglalkozó tanács vezetője. Részt vesz az Energiapolitikai Tanácsban, az Országos Bányászati és Kohászati Egyesület alelnöke, a Kereskedelmi Kamara energetikai tagozatának társadalmi elnöke, a megyei pártbizottság és a vállalati párt-vegrehajtóbizottság tagja. Mikor jut idő a baráti kapcsolatokra és a családra?*

— Tisztségeimről csak annyit, hogy szívesen dolgozom minden jó szándékú, a haladást szolgáló szervezetben, csak értelme legyen a részvételnek. Ezekben a szervezetekben tartok fenn társadalmi kapcsolatokat, másfélre sem időm, sem hajlamom nincs, minden szabadidőmet családom körében töltöm. Még egyetemista voltam, mikor megházassodtam, feleségem, *Séber Erzsike*, kisterenyei bányászlány volt, gyermekkorunk óta ismertük egymást. Negyven éve dolgozom a szénbányászatban, negyven éve fogadtam hűséget feleségemnek is — egyiket sem volt okom megbánni soha.

Egy fiunk van, már gyermekkorában mondogatta: ha megnövök, bányász leszek, mint édesapám és nagyapám! Arra neveltük, hogy megszeresse ezt az ősi mesterséget. Freibergben végzett, a bányamérnöki kar külfejtési szakán, tavaly hozta haza a jeles diplomát. Itt dolgozik nálunk, a külfejtésben, aminek nagyon örülök. Vallom, hogy a bányászat fennmaradásához bányászdinasztiaik kellenének, mint hajdanán.

Gyöngyösön lakunk, két és fél szobás vállalati lakásban, feleségemmel, anyóssommal. A fiam is velünk él, most költözött külön egy garzonlakásba, mert nősülés előtt áll. A markazi tó partján van egy kis faházunk, a feleségemmel együtt terveztük. Ha nem dolgozom, hétvégeken oda járunk ki, szőlőt, gyümölcsfákat telepíttem, azokkal foglalatokodom. Más szórakozásom nincs, vadásztársasági tag soha nem voltam, a borospincék bejárata felett meg ott van a láthatatlan felirat: „Amit itt beszéltek, azt nem szabad komolyan venni...” — hát oda se járok...

Ha megrendül a bizalom...

— *Eredményes pályát futott be. Voltak-e keserű epizódjai, bukatói életútjának?*

— Ami gondom volt az életben, az vagy a munkával járt együtt, vagy magam szerettem magamnak, de mindkettőt természetesen tartom. Másfajta bukató is akadt egykettő, mindegyik mély nyomot hagyott bennem. 1963-ban összevonták a Mátraaljai Szénbányákat és a visontai külfejtést. Előtte a gépészetet vezettem, utána mindenki a helyére került, csak én nem, legnagyobb megdöbbenésemre műszaki titkári beosztást kaptam. Úgy tűnik, nem tetszett a vezetői stílusom, s az sem, hogy mindig kimondtam a véleményem. Az akkori igazgató arra is megkért, hogy inkább mennék fel Budapestre — jó messze —, kitűnő állás vár a Bányászati Kutatóintézetben, még egy Rózsadomb alatti öröklakással is megkínáltak. Nem hagytam magam elküldeni. Nekem onnét, ahol a munkáim szeretnek, nincs miért elmennem — válaszoltam, és maradtam. Úgy kaptam meg aztán a visontai külfejtés gépészeti munkáit.

A másik eset még keservesebb. A közelmúltban két, személyes jellegű, névtelen feljelentés érkezett ellenem. Mindkettőt megvizsgálta a megyei pártbizottság, feddhetetlennek minősítették. Utána sok mindent átgondoltam, de véleményem szerint az illetékes vezetőknek is el kellene gondolni a névtelen levelekkel kapcsolatos eljárások felett. Az utób-

bi esztendőkből jobban figyelek az egészségemre. Télen szanatóriumban voltam, akkor jött a névtelen feljelentés. Három óra alatt tönkretette a három hónapos kúra eredményét...

— *A munka a legjobb gyógyír mindenre — és ebből bőven kijut a lignitbányászatnak, nagy feladatok előtt áll. A lignit legnagyobb előfordulási helye Észak-Magyarország, a Gagarin Hőerőmű termeli a legolcsóbb villamos energiát, még akkor is, ha a tervezett előírásokat nem mindig tudja teljesíteni. Az erőmű és a bánya rekonstrukciója hamarosan jelentős változásokat hoz.*

Miről álmodik a vezérigazgató?

— A rekonstrukció után legalább harminc évvel meghosszabbodik élettartamunk, kiküszöböljük a régi tervezési hibákat. A jövőben még olcsóbban fogunk villamos energiát előállítani. A VII. ötéves tervidőszakban az általános népgazdasági helyzet miatt mérsékeltebben — de a következő időszakban már jóval hatékonyabban, egyenletesebben, megfelelő minőséggel termelünk. Olajválságot már kétszer átéltünk, a hasadóanyagokból előállított villamos energiát használjuk, de rendkívül fontos, hogy a hazai gazdaságos lignitvagyon is zöld utat kapjon.

A mélyművelésű bányászatban súlyos helyzet alakult ki az utóbbi években, a munkaerőhiányon, a települési viszonyokon kívül is. Nem tud megfelelni az igényeknek, nem tudja biztosítani a szükséges termelést, sok az aránytalanság. A lignit közvetlenül a talaj alatt van, művelése — a gazdaságosság mellett — bányabiztonsági szempontok szerint is kedvezőbb. A VII. ötéves tervben ezért a külszíni bányaművelést kell dinamikusabban fejleszteni, és mi egyre fokozódó hasznosításra, növekvő teljesítményre törekszünk.

A lignit komplex hasznosítását tűztük ki célul, négyféleképpen: *villamos energia* előállításához; *rekultivációhoz*, azaz a külszíni fejtés által tönkretett területek helyreállításához; újfajta talajjavító, természetközvetlen növelő *mútrágyát* állítunk elő belőle; megteremtjük a *kommunális célra* történő hasznosítását a drága tüzelőimport helyettesítésére. Különböző méretű, kötőanyag nélküli vagy bitumennel dúsított *lignitbriketteket* tudnánk előállítani 3800, vagy *lignitbrikettkokszt* 4200 kalóriaértékekkel. Az utóbbi mintadarabját San Franciscóban készítettük el, személyesen tárgyaltam az amerikai felalálóval. Az eljárás a kén nagy részét is kiválasztja, majdnem teljesen megszűnne a levegőszennyezés. A szabadalom megvásárlása esetén lignitbrikettkocszgyártat létesítenék Bükkábrányban és Visontán. Legszebb álmom teljesülne, ha ebből legalább egymillió tonna végterméket gyárthatnánk, és megszabadulhatnánk a költséges szénimporttól. Muszáj, hogy jövője legyen a lignitnek, muszáj, hogy elismerjék! Van kétféle milliárd tonna lignitvagyunk, hát legyünk jó gazdái e kincsnek.

Örökös elkötelezettség

— *Hatezer ember dolgozik a vezetés alatt, nagy felelősséggel jár a vállalat gazdasági-műszaki irányítása. Társadalmi tisztségeiben is főként gyakorlati, műszaki kérdésekkel foglalkozik. A szigorúan szabályozott feladatokon túl milyen vezeletrőlveket követ?*

— Azt mondják, keménykezű vezető vagyok. Ez igaz, de egy gazdasági szervezet nem karitatív intézmény, elsősorban a teljesítmény szerint ítélem meg az embereket. Szigorú követelményeket állítok magam és munkatársaim elé, ma erősebben kell éreznünk a népgazdasági feladatokból ránk háruló felelősséget. A műszaki, gazdasági feladatok mellett rendkívül fontosnak tartom a politikai tisztánlátást. El kell hogy helyezze magát az ember ebben a bonyolult világban. Magamat a baloldalra állítottam, harmincöt éve vagyok párttag, s arra törekszem, hogy jó kommunista legyek.

Munkások közül kerültem „feljebb”. Ez örökös elkötelezettséggel jár, ma is munkás-mérnöknek tartom magamat. Én még ahhoz a nemzedékhez tartozom, melynek jó oka van észben tartani, hogy ha nincs a felszabadulás, bármilyen jó képességekkel is, maradtunk volna, ahová rendeltettünk. A felszabadulás nélkül nem lettem volna mérnök, vezető, nem jártam volna be a világot. Biztosan eljön az ideje, hogy minden jot magától értetődőnek vegyünk. De az én nemzedékem még naponta hűségnyilatkozatokat tesz szóban és tettben, s ez így is van rendjén. Mi még gyakran visszaemlékezünk, s nem volna baj, ha a hűségéből is hagyományozhatnánk valamit — talán jelen időben is.

Lakos Éva